

Roberts Eidemanis

ATKALREDZĒŠANĀS

DRĀMA VIENĀ CĒLIENĀ

PERSONAS

Kārlis Bērzs — vecs kalps

Liena — viņa sieva

Pēters }
Jānis } viņu dēli
Juris }

Maija Kalniņa — skolotāja

Indriķis Liepa — bijušais oficiers, Jāņa jaunības biedrs
Pagasta ziņnesis

Notiek Vidzemes vidienā, Sausnējas pagastā.

Laiks — 1918. g. februāra beigas.

Raksturojumi

Tēvs — 65 g. vecs, sirmgalvis, kustības lēnas.

Māte — 50 g. veca, dzīva, stipri jūtīga.

Jānis Bērzs — 25 g. vecs, ātri sajūsminās un iedegas, beidzis pilsētas skolu.

Juris Bērzs — 30 g. vecs, smagi kontuzēts, staigā tikai ar citu palīdzību, balss viņam nespēcīga, valoda reizēm aizraujas, mazrunīgs.

Pēters Bērzs — 35 g. vecs, dzīvs, saticīgs, mīl mēlot.

Maija Kalniņa — 22 g. veca, reizēm bērnišķīga, brīžiem prot būt arī asa.

Indriķis Liepa — 24 g. vecs, patmīlīgs, straujš.

Lauku istaba. Dibena sienā divi logi un durvis, kuras ved uz āru, uz logiem puķes. Pa labi durvis uz ķēķi. Pie kreisās sienas gulta. Istabas vidū galds ar tējas traukiem un šķīvjiem.

Vakars. Pulkstens pusdesmit. Uz galda deg lampa. Tēvs un Pēters Bērzs sēd pie galda. Pēters lasa avīzi.

Pēters (*lasa*). «Mūsu priekšstāvji, kuri atgriezušies no Brestas, apstiprina ziņas par nemieriem Berlīnē, Hamburgā un citās pilsētās. Vācijas strādniecība prasa mieru. Demonstrācijas sāk izvērsties par ielu cīņām ar valdības karaspēku.» (*Noliek avīzi, smejas.*) Ja tā tās lietas turpināsies, tad vācu Viļumam neies labāk par mūsu Nikolaju.

Tēvs. Labi jau nu būtu... Tad tak reiz mitēsies tas briesmīgais karš. (*Pie loga.*) Tumšs! Bet kā nebrauc, tā nebrauc. (*Klausās.*) Vējš... kā viņš šovakar gaudo... Tas nav uz labu, Pēter!

Pēters. Tu esi savāds cilvēks, tēt! Tev jāpriecājas, ka šodien atgriežas tavi dēli no kara, kuru tagad izbeidz revolūcijas vārdā, bet tu... moci savu sirmo galvu ar visādām iedomām.

Tēvs. Par ko man jāpriecājas? Par to, ka Jēkaba vairs nav mūsu starpā? Par to, ka Jurim viena roka bez dzīvības? Pēter, dēls! Cik reizes es neesmu lādējis tos, kā vārdā uzsākts šis briesmīgais, asiņainais karš.

Māte (*nāk no ķēķa, pārmetoši*). Tu atkal uztraucies, tēt! Par ko tad jūs te abi strīdaties?

Pēters. Tēvs uzdrošinās apgalvot, ka tu neprotot bliņus cept. Bet es... es gribu viņu pārlicināt, ka visā pasaulē nav tāda bliņu meistara kā mūsu māte. (*Ož gaisu.*) Tēt, vai tad tu nemaz nejūti, cik te šodien garšīgi pēc bliņiem smaržo? (*Tēvs viegli smejas.*)

Māte (*smejas*). Melot jau tu proti kā advokāts! (*Skatās pulksteni.*) Tavu ērmu! Pulkstens jau pusdesmit. Neilgi atpakaļ skatījos — bija tikai astoņi.

Pēters (*skatās savā kabatas pulksteni*). Pulkstens rāda pareizi. Tikai tev, māt, tas pulkstens (*rāda uz savu galvu*) šovakar iet drusku par ātru.

Māte. Jāsteidzas ar bliņu cepšanu. Jānis un Juris pa tiem krieviem būs krietni vien izbadojušies. (*Iet uz ķēķi. Apstājas un klausās.*) Nu brauc! (*Visi klausās.*) Tie ir viņi! (*Pie ķēķa durvīm.*) Maija, viesi jau pagalmā.

Pēters. Jā, tie ir viņi. (*Paķer no uzkaramā cepuri, izskrien ārā.*)

Maija (*nāk no ķēķa, siedama baltu priekšautu*). Vai, vai! Bliņu vēl pavisam maz sacepts!

Māte. Gan nu paspēsim, meit! (*Meklējas.*) Kur tad mans lakats?

Maija. Tepat uz vadža. (*Sniedz mātei.*)

Māte. Nudien — uz vadža gan. Bet es raugos un raugos... un nevaru atrast. Es šodien tīri dumja aiz prieka. (*Sien ap galvu lakatu, grib iet. Pēters un Jānis ved Juri, kurš nevarīgi atspiežas uz viņu rokām. Māte, Maija un tēvs grib steigties nācējiem pretim, bet tad it kā sasalst un paliek stāvam.*)

Pēters. Nu, Juri! Aizvedīsim tevi pie mūsu vecā galda. Tu tak atminies viņu. Reiz ābeces gados tu iegriezi viņā savu vārdu un par to dabūji no tēva varenas sukas. (*Mēģina smieties.*)

Juris (*lēni, apdomīgi*). Atminos, atminos... Pē-

ter, cik te pie jums labi un silti. (*Berzē rokas.*) Ceļā es mazliet nosalu... (*Bažīgi.*) Kur tad māte?

Māte (*gandrīz ar izmisumu balsi*). Juri, manu dēliņ!... Vai tad tu manis neredzi? (*Nokrīt Jurim pie kājām.*)

Juris (*kā asaras rīdams*). Neredzu... Māt, es esmu... akls.

Tēvs (*sagrābj galvu. Pie sevis*). Nolādētais karš!

Juris (*glāsta māti*). Nē, šodien es visu redzu... kaut akls, tomēr redzu. Es redzu tavu seju, tavas acis, tavas... (*tausta*) asaras. Kāpēc tu raudi, māt? Nevajag raudāt!... Jāni, Pēter, kāpēc jūs visi klusat?

Tēvs (*ar pārmetumu balsi*). Juri, vai tad mani tu pavisam esi aizmirsis?

Juris (*brīdi it kā sajūk, kaut ko domā un atceras, tad pēkšņi*). Tēt, tu tas esi!? Kā es tevi nemānīju! (*Stiepj rokas, kā pēc tēva taustīdams.*) Tevi arī es redzu, tēt... tavus biezus, melnos matus. Atmiņies, tu arvienu smējies, ka tev mati esot uzglabājušies kā pērminderim.

Tēvs (*sāpīgi*). Jā, jā, kā pērminderim. Biezi, tumši mati.

Jānis (*kurš visu laiku klusām sarunājies ar Maiju*). Māt, Maija stāsta, ka tu, dēlus gaidīdama, šovakar esot izcepusi bliņus. (*Šķelmīgi ož gaisu.*) Jā, smaržot smaržo labi.

Māte (*pietrūkdamās*). Tavu cauru galvu! Labi, ka tu atgādināji, dēls. Par bliņiem biju pavisam piemirsusi. (*Uz Maiju.*) Iesim, meit, citādi mūs tie dēli sāks vēl zobot. (*Abas ar Maiju iziet.*)

Pēters (*kā vieglāk uzelpodams*). Nu, Jāni! (*Sit Jāņam uz pleca.*) Es nupat te no malas noskatījos tevī un Maijā. Galvas abiem kopā vien — kā vec-tēva Eliasa baložiem! (*Smejas.*)

Juris. Kas tā par Maiju? Es vairs viņu neatceros. (*Domā.*) Maija, Maija...

Pēters. Tā ir Kraukļu saimnieka Kalniņa jaunākā meita. Kara sākumā viņa beidza ģimnāziju un tagad pagastskolā par otro skolotāju.

Juris. Jā, jā, jā... vecākā meita.

Pēters (*pārlabo*). Jaunākā meita.

Juris. Jā, jā, jā... Jaunākā meita. Atminos, labi atminos.

Tēvs (*rūpīgi uz Juri*). Dēls, tu izskaties tāds noguris. Vai labāk drusciņ neatgulsies, kamēr māte tur pa ķēķi rīkojas? Pēc slimnīcas gaisa cilvēks viegli nogurst.

Juris. Šodien es esmu noguris aiz prieka... Pāra mēnešus atpakaļ es vairs necerēju uz dzīvi. Tagad pie šā vecā galda es atkal dzirdu un jūtu savu jaunību.

Māte ar Maiju nāk no ķēķa. Māte nes bļodu ar bliņiem, Maija — tējas kannu.

Māte. Tie bliņi nu neiznāca vis pārāk labi. Grūti ar miltiem — nekur nevar dabūt īsti baltus, kādi priekš bliņiem vajadzīgi.

Jānis. Nieki, mamm! Mums ar Juri pēc zaldātu zupas laba ēstgriba. (*Šķelmīgi.*) Bez tam bliņi, kurus tu ar Maiju cepusi, nevar būt slikti.

Visi sēstas pie galda.

Jānis. Vai tad man nav taisnība, Juri? Smalki bliņi.

Tēvs un māte bažīgi skatās uz Juri.

Juris. Jā, jā, jā... Smalki bliņi. Tik labi te pie jums... Un tik viegli un silti ap sirdi, ka mēs visi atkal kopā.

Māte (*uz Juri*). Kāpēc tu neēd, Juri? Vai tev nemaz nesmeķ'?

Maija. Viņš vēl nemaz nav ēdis!

Juris (*ar manāmu apjukumu*). Es nevaru... Man tās acis...

Maija (*ātri*). Viņš nevar, māt! Juri, es jums palīdzēšu. (*Maija sāk palīdzēt Jurim.*)

Jānis. Kāpēc tad māte nesēžas pie galda?

Māte. Ko nu, dēls! Man jau vairāk pa ķēķi jārikojas. Bez tam jāappraugās pēc guļas vietas priekš saviem ciemiņiem. (*Aiziet ķēķi.*)

Pēters (*smejas*). Māte šodien svaidās kā ūdenszāle. (*Nopietni.*) Bet tagad, Jāni, tev kas jāpastāsta arī par sevi. Tu tik maz beidzamos mēnešus rakstīji, ka brīžiem tīri vai dusmas cēlās, sak, kāda nebūšana godīgu brāļu starpā.

Jānis. Ko tad es lai tev stāstu? Tik daudz pārdzīvojumu, tik daudz jauna, ka trūkst vārdu, lai visu to aptvertu.

Pēters. Tā, tā... Jānis tik lepns palicis, ka negrib ar mums ne runāt. Ja nemaldos, tu biji uzdienējis līdz apakšoficierim? (*Jānis māj ar galvu.*) Jā? Un, ka «unteri» ir briesmīgi lepna tauta, to mēs, kalpa ļaudis, tīri labi zinām.

Jānis. «Unters» es vairs neesmu. (*Māksloti nopūšas.*) Man nebij lemts pat līdz Oktobra revolūcijai nest nolādētās «untera» pagones. Vai tad es tev netiku rakstījis par manu apcietināšanu?

Pēters. Par saviem grēkiem un grēku sodību tu ne vienu vien reizi esi rakstījis. Tādi puiši kā tu, neskatoties uz savu drošsirdību, lielo daļu no dienesta laika mēdz nosēdēt pa tuptūžiem.

Jānis. Jā, šoreiz tev taisnība. Sēdējis esmu vairākas reizes. Bet beidzamo reizi mani ietupināja uz vairākiem mēnešiem. Tādēļ arī tik maz tiku rakstījis. Neļāva. Vēlāk — pēc Oktobra revolūcijas — tad atkal nebija vairs vaļas.

Tēvs (*skarbi*). Ar cietumā sēdēšanu, dēls, lielities nevajaga. Cietums sēdētājam godu nedara.

Jānis. Tēt, ir starpība arī starp tiem, kuri sēd cietumos. To jūs zināt: es nebiju glēvulis, no nāves ne-

baidijos. Domāju, ka, sēdot ierakumos, izpildot bargo un bieži netaisno virsnieku pavēles, es daru tēvijas glābšanas darbu. Bet tad nāca Februāra revolūcija. Jauna dvēsmā ieplūda arī mūsu ierakumos. Arī man atvērās acis. Es sāku saprast, ka man, kalpa dēlam, nav tēvijas. Bet tie, kas visvairāk runā par tēviju un viņas vārdā tūkstošus sūta nāvē, sēd omulīgi un tāļu no ierakumiem.

Tev ar māti šis karš ir matus par sidrabu pārvērtis. Bet īstais sidrabs un zelts, pirkti ar miljonu asinīm, saplūda bagātnieku pagrabos. Man šķita, ka marta vējš darīs visam tam galu. Bet gāja dienas un mēneši, miera nebija. Tad atnāca ziņa, ka mūsu pulkam jāiet uzbrukumā. Pēc pavēles saņemšanas bija sasaukta pulka sapulce... Bija daudz runātāju — un visi viņi sauca mūs iet uzbrukumā, liekulīgi runāja par bagātnieku tēvijas glābšanu, kalpu ciešanām un postu. Es nevarēju klusēt. Tagad es vairs neatceros, par ko es toreiz runāju. Pēc tās runas mani arestēja, vadīja no cietuma uz cietumu, sauca par tēvijas nodevēju, divas reizes lika pie staba un draudēja ar nāvi... Bet citādi darīt es nevarēju!

Tēvs. Tas bija labi darīts, zēn! Neļaunojies. Es jau reizēm tāds skarbs. Man grūti saprast un aptvert visu to, kas tagad notiek plašā pasaulē. Vienu lietu es tagad zinu: tu esi uzglabājis savu bērna sirdi!

Pēters. Mēs sākam palikt par daudz nopietni! (*Pret tēvu, šķelmīgi.*) Tev taisnība, tēt! Jānis ļoti maz pārmainījies. (*Kā izbrīnējies, uz Maiju.*) Nu-u, Maija!... Tu šodien pavisam neuzmanīga! Viesi sēd pie tukša galda.

Maija (*nokaunējusies*). Pavisam nemanīju! (*Iet ar bļodu uz ķēķi.*)

Pēters. Kā tad, kā tad... Jums, Maijas jaun-

kundz, tās acis šodien ir pavisam sliktas palikušas, pavisam sliktas.

Pie durvīm klauvē.

Tēvs. Papriekšu uzprasi, kas tas par cilvēku. Tagad nemierīgi laiki...

Pēters (*pie durvīm*). Vai tur kāds ir?

Visi klausās.

Balss aiz durvīm. Es... Indriķis... Liepa...

Pēters. Ā, tu! (*Atver durvis.*) Sveiks, vecais kara biedri.

Tēvs (*apsveicinās ar Indriķi*). Kas nu jūs par kara biedriem!

Pēters. Mēs ar Indriķi kara biedri vairāk tikai tādās amiziera lietās. Puišu būšana, vai ne? (*Sit draudzīgi Liepam uz pleca tā, ka pēdējais mazliet saskāp. Indriķis manāmi apmulsis un pārsteigts raugās uz Jāni.*) Ko, nepazīsti? Tas tak ir Jānis!

Indriķis (*grib sasveicināties ar Jāni*). Kāda negaidīta satikšanās! Sveiks!

*Jānis atrauj roku. Viņi brīdi skatās viens otrā.
Tad Liepa krasi aizgriežas.*

Tēvs. Pēter, palūdz tak, lai ciemiņš atsēstas.

Pēters. Kā tad, kā tad! Sēsties, Indriķ, varbūt drusku uzkodīsi?

Indriķis. Pateicos. Man jāatvainojas, ka tik vēlu traucēju. Garāmiedams pamanīju pie jums uguni. Sak, jāiegriežas pie Bērzu tēva. Sak, mēs jau tādi kā attālāki radi...

Tēvs. Tas taisnība! Liepas kungs mūs neaizmirst. Bieži vien iegriežas. Un apvaicājas arī par tevi, Jāni.

Jānis. Par mani? (*Iesmejas.*) To nu es negribu ticēt! Kā tu par to lietu domā, Indriķi?

Indriķis (*manāmi apjucis*). Khm, khm... Tu

esi palicis tāds pats skarbs kā agrāk. Bet es cerēju, ka mēs tagad labāk sapratīsimies. (*Smejas.*)

Jānis. Tu tak nebūsi aizmirsis mūsu pēdējo satikšanos. Manu pēdējo arestu. Tādas lietas neaizmirst.

Tēvs. Pēter, vai tad tu nemaz neredzi, kā Jānis pret ciemiņu uzvedas?

Pēters. Jaunas asinis, tēt!

Indriķis (*ar mākslotu jautrumu*). Tā lieta nemaz nav tik nopietni ņemama. Mēs ar Jāni tāpat... pa jokam... (*Iesmejas.*) Vienlīdzība, brālība, Jān!

Jānis (*asi*). Ko tu teici?

Pēters. Atkal uguns pakulās. (*It kā ar dusmām, skaļi.*) Maija, kur tad tie apsolutie bliņi? Pie tukšas siles arvien valda nesaticība un naidis.

Maija (*iz ķēķa*). Tūliņ! Mātei te ir drusku slikti izgājis. Tūliņ.

Indriķis. Vai tad Maijas jaunkundze te?

Jānis (*griezīgi*). Vai tad tu to nupat tikai zināt dabūji?... Jā?

Tēvs (*ar pārmetumu*). Jān!

Juris pagriež galvu, grib celties, bet atkrit uz krēsla.

Juris (*sāpīgi*). A-a!

Tēvs. Juri, kas ar tevi?... Kas ar tevi, dēls?... Kāpēc tu klusi?... Jān, kāpēc viņš neatbild?

Jānis. Nav nekas nopietns. Jurim pēc pārciestās kontūzijas bieži vien mēdz uznākt tādi vājumi... Viņam drusku jāatgulstas. (*Abi ar Pēteri ved Juri uz gultu, nogulda.*)

Maija (*nāk no ķēķa ar bļodu*). Jān, ko tas nozīmē?

Jānis. Juris drusku slim.

Juris (*gultā*). Grūti... trūkst gaisa... elpas... trūkst.

Pēters un Jānis darbojas ap slimo, rikodami mākslīgo elpošanu. Maija stāv istabas vidū.

Indriķis (*apspiesti*). Maija!

Maija (*liekas nedzirdam*).

Indriķis (*pēc briža*). Maija!

Maija. Ko jūs gribat?

Indriķis. Maija, tikai uz pāris vārdiem! Maija!

Maija (*pieiet tuvāk, ar dusmām*). Indriķi, sakāt man — kad jūs reiz liksat mani mierā?

Jānis iet pie stūra galdiņa un ņem ūdenskrūzi, garāmiedams viņš brīdi kavējas ar skatu pie Maijas un Indriķa.

Indriķis. Es zinu: jūs smejaties par mani. Jums prieks par to, ka poručiks Liepa kā ceļmalas ubags rāpo pie jūsu kājām. Maija!

Jānis. Maija!

Maija. Mani sauc!

Jānis. Maija, atnes ūdeni, tikai stipri aukstu!

Maija. Tūliņ. (*Iziet ķēķi.*)

Indriķis pieiet pie loga un raugās nakts tumsā. Brīdi klusums. Tikai slimais vaid.

Jānis. Tā kā vieglāk sāk elpot... Juri, tu mani dzirdi?

Juris (*vāji*). Dzirdu!

Māte ar Maiju nāk no ķēķa. Maija nes trauku ar ūdeni.

Māte. Mans Juri, kas ar tevi noticis? (*Nokrīt pie Jura.*)

Juris. Nekas, māt! Man tagad pavisam labi!

Jānis (*liek viņam uz galvas dvieli*). Tagad tev vieglāk? Jā?

Juris. Pavisam labi! Neuztraucaties... tas reizēm ar mani pagadās. (*Mēģina celties sēdus.*) Kas tur dzied? (*Atkrīt gultā.*)

Tēvs (*klausās*). Tiešām — dzied. Tik vēlu naktī.
Jānis. Tā ir «Marseljēza». Ko tas nozīmē?
Indriķis (*pie loga*). Laikam garāmgājēji.
Tēvs (*pie loga*). Tumšs... Tikai laternas spīd.

Pēters, Maija un Jānis arī pieiet pie loga.

Pēters. Viena laterna tā kā nāk uz mūsu pusi.
Ko tas viss gan nozīmē?

Indriķis (*griezīgi*). Tas nozīmē... Karš.

Jānis. Ko tu teici?

Tēvs. Karš?...

Pēters. Kas tur klauvē?

Balss no ārpusēs. Pagasta ziņnesis... Vai te dzīvo Pēters Bērzs?

Pēters. Te. (*Atver durvis. Ienāk pagasta ziņnesis.*)

Ziņnesis. Kas par šķīdoni! Vējš, lietus un tumsa.
(*Slauka bārzdu. Bīdi klusums.*)

Pēters. Ko tad labu teiksat?

Māte. Kas nu tur par labu var būt, ja cilvēks
tādā naktī pa mājām staigā.

Pagasta ziņnesis. Karš!

Mājas ļaudis (*cits par citu*). Karš? Ar ko?

Juris. Jā, jā, jā... karš.

Ziņnesis (*kā iepriekš, svarīgi, ar apziņu*). Miera
sarunas ir izbeigtas. Vācija ir pieteikusi mūsu valstij
karu.

Māte. Dievs tēvs, kad tad būs gals tai asinsiz-
liešanai?

Tēvs (*pie sevis, smagi*). Nolādētais karš!...

Ziņnesis. Man jāsteidzas tālāk. Vēl dažs labs
man jāapstaigā, bet ceļš nav vis tagad vieglais. (*Sāk
rakņāties pa somu.*) Pēteri Bērzu es lūgšu parakstī-
ties un saņemt padomes uzsaukumu.

Pēters parakstās.

Ziņnesis (*uzkar somu kaklā*). Nu, tad ar labu

vakarū! Priecīgas gan tās ziņas nebija, ko es atnesu.

Māte (*klusu*). Karš! (*Jānim*.) Dēliņ, ko tas nozīmē? Vai tad atkal gribēs tevi atraut?

Jānis (*kā nedzirdēdams*). Pēter, lasi stiprāk!

Pēters (*lasa*). «Cīņas biedri un godīgie pilsoņi! Krievijas padomju republikai draud vēl nebijušas briesmas. Brestas miera sarunas ir pārtrauktas. Vācu muižniecība, kapitālisti un ģenerāļi no jauna met savus pulkus pret izmocīto Krieviju.

Vācijas uzvara nozīmētu tagad ne vien revolucionārās Krievijas karaspēka, bet arī revolūcijas sakaušanu. Latviešu kalpiem tā atnestu jaunu verdzību un vecos kaklakungus... muižniekus.

Tautas komisāru padome visus strādniekus un godīgos zemniekus un pilsoņus sauc pie ieročiem. Katrs, kas ir spējīgs nest ieročus, lai iestājas Sarkanajā gvardijā! Demobilizētie kareivji, kas negribēja karot kapitālistu un muižnieku labā, nevar atteikties no cīņas tagad, kad tiek mesti kauliņi par sociālistisko tēviju — par zemnieku, kalpu un strādnieku republiku. Visi, kam muguras likas no darba, lai ķeras pie ieročiem. Lai dzīvo brīvās darba tautas Padomju republika! Visiem, kas vēlas stāties mūsu rindās, nekavējoši ierasties pagasta padomē. Vilcināšanās tagad līdzinās noziegumam.

Sausnējas pagasta padome.»

Jānis (*uz Indriki*). Tad tādu ziņu tu glabāji pie sevis? (*Ar niknumu*.) Jūs varat iet, poručika kungs! Jūs, kas gadu atpakaļ ar aizrautību runājāt par tēviju un Latviju, tagad jūs vairs nevarat «saprast» šos pelēkos lāčus, kuri pa pavasara dubļiem un dziļū tumsu brien uz savu pagastu padomi, lai saņemtu ieročus. Es jums teicu: jūs varat iet, poručika kungs!

Māte. Jāni, Jāni, tā nu gan nevajaga darīt!

Jānis. Sveiki, poručika kungs!

Indriķis. Kā to lai saprotu? Greizsirdība? Es nenācu šurp duelēties...

Jānis. Nē, tā nav greizsirdība! Neaizmirstiet, poručika kungs, ka ir kaut kas svarīgāks par cilvēku personīgo laimi, greizsirdību un pagonēm.

Indriķis. Labs ir, tagad es jūs saprotu. Es pieņemu jūsu izaicinājumu. Ardievu! Mēs vēl satiksīties.

Jānis (*kā dzeltns*). Ko?

Indriķis (*durvis*). Mēs vēl satiksīties!

Jānis. Jā, jā, jā... Satiksīties!

Maija. To nu gan, Jān, nevajadzēja darīt.

Māte (*klusī, nospiesti*). Maijai taisnība, dēls. Tā darīt nevajadzēja.

Tēvs (*kurš visu laiku, kaut ko domādams, sēdējis pie galda*). Nē, Jānim taisnība!

Jānis (*pēc īsas pārdomas un stingras apņēmības*). Māt... Tēvs... Maija... Es citādi nevaru. Par daudz smagi ir gulējusi uz mūsu pleciem likteņa dūre. Es nevaru palikt malā, kad iet cīņa par mums — maziem un nievātiem ļaudīm.

Maija. Pāris dienas tu tak uzkavēsies pie mums, Jān? Vai ne? Tikai pāris dienas!

Jānis. Tu dzirdēji, Maija, vilcināšanās tagad līdzīga noziegumam!

Māte. Jāni, dēls... dēliņ!

Jānis (*ārā atkal atskan tāla dziedāšana*). Dzirdi, tur iet uz saejas punktu tādi pat ļaudis kā es. (*Ātri un steidzīgi ņem no sienas savu kareivja mēteli. Visi klausās. Dziesma tuvojas.*) Pēter, dod roku!

Pēters. Vai tad i tu, Jān, domā, ka es jau kāds invalīds? Ar plinti gan rīkoties vēl neprotu, bet domāju, ka kaut kur tomēr noderēšu.

Jānis. Pēter, tu to nopietni saki?

Pēters. Pilnīgi nopietni — es eju ar tevi.

Jānis. Lieliski, Pēter!

Māte (*saļimst uz krēsla*). Tēt, un mēs nu atkal paliekam vieni...

Tēvs (*sasienas*). Lien, neraudi! (*Ar asarām cīnīdamies, gandrīz patētiski.*) Mūsu dēli ir izvēlējušies sev labāko ceļu. Pēter, kā tur bij teikts tāi uzsaukumā? «Visi, kam muguras līkas no darba...»

Pēters (*lasa*). «Visi, kam muguras līkas no darba, visi, kas negrib vergot muižnieku, ģenerāļu un kapitālistu labā, lai ķeras pie ieročiem!»

Tēvs. Vai dzirdi, māt? Tas, kas bijis, nedrīkst atgriezties.

Maija. Jāni, ņem mani līdz!

Jānis. Nē, Maija, tev jāpaliek tepat un jāpalīdz mātei Juri pieraudzīt.

Pēters. Atkal dzied jaunie gvardi. Pievienosimies (*smejas*), tad dziesma būs stiprāka. Uz redzēšanos, Juri, es eju ieņemt tavu pagaidām tukšo vietu.

Juris. Jā, jā, Pēter... tur būtu arī mana vieta. Bet es vairs nevaru. Tā vajag, Pēter... Tev ir abas rokas, liec viņas abas darbā... (*Meklējas pa kabatām.*) Te, lūk, mani krusti... Tos nodod pagasta padomē. Tas ir vienīgais, ko var dot aklais Jura krustu kavaliers.

Jānis. Juri, uz redzēšanos!

Pēters. Veseļojies, Juri!

Visi iziet, Juris mēģina celties no gultas. Viņš grābstās ar rokām, atbalstu meklēdams.

Juris (*kā izmisumā*). Jāni... Pēter... Māt... A-a! (*Juris atkrīt gultā, raustīdamies elsās. Viņu žņaudz asaras. Ārā troksnis. Saucieni. Urjavas. Dziesma.*)

Urālu frontē 1918. g. septembrī.

Publicēts pēc pirmizdevuma (Maskava, izd. «Prometejs», 1935)